

**ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΗΜΕΡΙΔΑ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ ΕΚΠΑ
(Πανεπιστήμιο Αθηνών 22.01.2011)
«ΝΕΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΑΙΔΕΙΑ: Ο ΦΙΛΟΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΑΥΡΙΟΥ»**

Το Σάββατο, 22 Ιανουαρίου 2011, πραγματοποιήθηκε στο Πανεπιστήμιο Αθηνών («Αμφιθέατρο Ι. Δρακόπουλος», Πανεπιστημίου 30) μια ιδιαίτερα σημαντική πανελλήνια ημερίδα με θέμα: «Νέες προκλήσεις στην παιδεία: ο Φιλολόγος του αύριο». Την ημερίδα διοργάνωσε το Τμήμα Φιλολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών με αφορμή τις επιχειρούμενες αλλαγές στην Παιδεία, τριτοβάθμια και δευτεροβάθμια. Η ημερίδα έπιασε το σφυγμό του προβληματισμού και της αγωνίας της ελληνικής κοινωνίας για την πορεία των εκπαιδευτικών μας πραγμάτων και άνοιξε με υπευθυνότητα μια γόνιμη συζήτηση για το μέλλον των ανθρωπιστικών σπουδών, όπως τόνισε στο χαιρετισμό της η Κοσμήτωρ της Φιλοσοφικής Σχολής του ΕΚΠΑ Καθ. Μ. Θωμαδάκη. Το Τμήμα το οποίο διοργάνωσε την Ημερίδα εκπροσωπήθηκε με ομιλίες που σχεδόν στο σύνολό τους παρουσίασαν θέσεις που είχαν ζυμωθεί στα συλλογικά όργανα των Τομέων (Καθ. Ε. Καραμαλέγκου, Πρόεδρος του Τμήματος, Μ. Βουτσίνου-Κικίλια, Διευθύντρια Τομέα Κλασικής Φιλολογίας, Αικ. Μπακάκου-Ορφανού, Διευθύντρια Τομέα Γλωσσολογίας, Π. Κοντός, Δ. Αγγελάτος, Μ. Αλεξιάδης, Θ. Αντωνοπούλου, Β. Λεντάκης, Δ. Καραδήμας). Παρευρέθησαν, επίσης, και εξέθεσαν τις απόψεις τους ή τις θέσεις των Τμημάτων τους Πρόεδροι, Διευθυντές Τομέων και μέλη των Φιλολογικών Τμημάτων του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (Καθ. Μ. Χρυσανθόπουλος, Πρόεδρος του Τμήματος), του Πανεπιστημίου Κρήτης (Καθ. Μ. Πασχάλης, Διευθυντής Τομέα Κλασικής Φιλολογίας, Γ. Κατσιμαλή, Α. Νάτσινα), του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων (Καθ. Α. Γκάρτζιου-Τάπη, Πρόεδρος του Τμήματος, Γ. Παπαθεοδώρου), του Πανεπιστημίου Πατρών (Καθ. Μ. Χριστόπουλος, Πρόεδρος του Τμήματος), του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης (Καθ. Χ. Ιωαννίδου, Πρόεδρος του Τμήματος, Β. Κοντογιάννη). Προσκλήθηκαν επίσης και έλαβαν μέρος διακεκριμένοι ομιλητές από την Ακαδημία Αθηνών (Ακαδημαϊκός Ν. Κονομής), από άλλα Τμήματα της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών (Καθ. Κ. Μπουραζέλης, Πρόεδρος Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Γ. Σπανός, Διευθυντής Τομέα Παιδαγωγικής Τμήματος ΦΠΨ, Α. Παπαδιά-Λάλα), από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (Σ. Γκλαβάς, πρ. Πρόεδρος Π. Ι.), από τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (Π. Χαραμής, Πρόεδρος Κέντρου Μελετών και Τεκμηρίωσης της ΟΛΜΕ) και εκπρόσωπος των μεταπτυχιακών φοιτητών του Τμήματος Φιλολογίας ΕΚΠΑ (Ν. Σταματελόπουλος). Επίσης, ο κ. Κ. Γεωργουσόπουλος, επειδή δεν κατέστη δυνατό να παραστεί, δημοσίευσε την ομιλία του στην εφημερίδα ΤΑ ΝΕΑ (29.01.2011). Ενδιαφέρουσες παρεμβάσεις έγιναν ακόμη από τους Προέδρους των Συνεδριών (Καθ. Ε. Σταυροπούλου, Α. Μόζερ, Ι.-Θ. Παπαδημητρίου, Ι. Πολέμη, Α. Τζούμα, Α. Μαρκόπουλο, Α. Βοσκό).

(Παραθέτουμε το Πρόγραμμα της ημερίδας).

Με αφετηρία το γεγονός ότι τόσο στο παραδοσιακό ελληνικό σχολείο όσο και στο υπό διαμόρφωση Νέο Σχολείο η ειδικότητα του φιλόλογου έχει ιδιαίτερη βαρύτητα, καθώς συντελεί στη συγκρότηση της γλωσσικής παιδείας, της κριτικής σκέψης αλλά και στην καλλιέργεια της ευαισθησίας των νέων, η ημερίδα έθεσε στο επίκεντρο του προβληματισμού της το ερώτημα : τι είδους φιλόλογο θέλουμε στο σχολείο του μέλλοντος; Ασχολήθηκε με τον ρόλο του φιλόλογου στην αυριανή κοινωνία και την προετοιμασία, επιστημονική και παιδαγωγική, ενός ικανού φιλόλογου έτοιμου να ανταποκριθεί σε αυτόν τον ρόλο. Η συζήτηση οργανώθηκε γύρω από τρεις θεματικούς κύκλους που σχετίζονται με τα τρία στάδια προετοιμασίας του φιλόλογου. Ο πρώτος με τίτλο «Από το Λύκειο στο Τμήμα Φιλολογίας» συζήτησε ζητήματα της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, όπως η θέση του εκπαιδευτικού γενικά, και του φιλόλογου ιδιαίτερα, στο Νέο Λύκειο, η διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων στο Γυμνάσιο και το Λύκειο, το μέλλον των κλασικών γραμμάτων στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, κ.ά.. Ο δεύτερος κύκλος με τίτλο «Επιστημονική συγκρότηση και παιδαγωγική κατάρτιση του Φιλόλογου» παρακολούθησε την προετοιμασία του φιλόλογου μέσα στα πανεπιστημιακά Τμήματα της χώρας. Αναπτύχθηκε γόνιμος προβληματισμός για τη φιλοσοφία, τη μεθοδολογία και το περιεχόμενο των σπουδών του, με άλλα λόγια για την αποτελεσματικότερη οργάνωση των σπουδών στα Τμήματα Φιλολογίας και στις Φιλοσοφικές Σχολές γενικότερα. Στο τελευταίο μέρος με τίτλο «Από το Τμήμα Φιλολογίας στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση – Α.Σ.Ε.Π.» εξετάστηκε το πρόβλημα του φιλόλογου, ο οποίος επιστρέφει πάλι, με άλλη πλέον ιδιότητα, στη Δ. Ε. από την οποία ξεκίνησε. Το πρόβλημά του είναι, όπως φάνηκε από τη σχετική συζήτηση, ο ανορθολογισμός που διέπει ορισμένες από τις προβλέψεις του Α.Σ.Ε.Π. και η στρέβλωση που πρόκειται να δημιουργήσουν στο σύστημα των προσλήψεων κάποιες από τις προτάσεις που φαίνεται να συζητούνται αυτή την περίοδο με πρόθεση να υιοθετηθούν. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσίασε η ζωηρή συζήτηση για το ποια θα είναι τα ασφαλέστερα κριτήρια με τα οποία ο διαγωνισμός του Α.Σ.Ε.Π. θα επιλέγει τους καταλληλότερους υποψηφίους για τη στελέχωση της Μέσης Εκπαίδευσης.

Πλήθος κόσμου παρακολούθησε την ημερίδα που άρχισε στις 10:30 το πρωί του Σαββάτου και τελείωσε τις εργασίες της στις 09:00 το βράδυ! Εκτός από τους Πανεπιστημιακούς δασκάλους που συνέρρευσαν από πολλά πανεπιστήμια της Ελλάδας και τον μεγάλο αριθμό φοιτητών που κατέκλυσε το αμφιθέατρο « Ι. Δρακόπουλος», τη μεγάλη διπλανή αίθουσα που μετέδιδε ζωντανά από οθόνη αλλά και τον προαύλιο χώρο του Πανεπιστημίου, παρακολούθησαν την ημερίδα και πολλοί καθηγητές της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, καθώς και νεώτεροι απόφοιτοι του Τμήματος Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών που τώρα δοκιμάζουν τις δυνάμεις και την τύχη τους στην αγορά εργασίας. Με ενδιαφέρον αναμένεται η έκδοση των πρακτικών της ημερίδας. Δημοσιεύτηκε ήδη περίληψη των συμπερασμάτων και προτάσεων που είχαν παρουσιαστεί στο τέλος της ημερίδας από την Πρόεδρο του Τμήματος Φιλολογίας Καθηγήτρια Ελένη Καραμαλέγκου.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΗΜΕΡΙΔΑΣ

I. «Από το Λύκειο στο Τμήμα Φιλολογίας»

Πιστεύουμε ότι το Λύκειο πρέπει να προετοιμάζει τόσο υποψηφίους ανωτάτων σχολών όσο και ολοκληρωμένους πολίτες, και είναι κοινώς παραδεκτό πως οι κλασικές και γενικότερα οι ανθρωπιστικές σπουδές είναι αναπόσπαστο μέρος της παιδείας ενός

καλλιεργημένου ανθρώπου. Ο ελληνορωμαϊκός πολιτισμός είναι αναμφίβολα ένα από τα βασικά συστατικά τόσο της ελληνικής όσο και της ευρωπαϊκής ταυτότητας. Για το λόγο αυτό θεωρούμε ότι θα ήταν λάθος τα αρχαιογνωστικά μαθήματα να διδάσκονται αποκλειστικά σε ορισμένα επίλεκτα κλασικά γυμνάσια. Επίσης η γλώσσα και η γλωσσική έκφραση δεν είναι αποκλειστικά υπόθεση των φιλολόγων. Η γνώση της γλώσσας είναι υπόθεση όλων, η διδασκαλία της όμως και η έρευνα στους ειδικότερους τομείς της είναι υπόθεση των φιλολόγων. Είναι απαραίτητο να βελτιώσουμε την δευτεροβάθμια εκπαίδευση, έτσι ώστε να δίνει ουσιαστικές ικανότητες στους μαθητές, τόσο ως προς την γλώσσα, αλλά και ως προς τα επιμέρους αντικείμενα, ικανότητες που θα μπορούν να τους στηρίξουν σε διαφορετικά μορφωτικά περιβάλλοντα.

Οι πρόσφατες εκπαιδευτικές εξελίξεις έφεραν στο προσκήνιο για μια ακόμη φορά το ζήτημα της δομής και του περιεχομένου της λυκειακής βαθμίδας. Τα προβλήματα που συσσωρεύτηκαν επί δεκαετίες γύρω από τη βαθμίδα αυτή έχουν αλλοιώσει σε σημαντικό βαθμό το χαρακτήρα του Λυκείου. Παράλληλα, οι γενικότερες εξελίξεις έχουν διαμορφώσει ένα διαφοροποιημένο πλαίσιο, που επηρεάζει αναπόφευκτα τη φυσιογνωμία και το χαρακτήρα της μεταγυμνασιακής εκπαίδευσης. Είναι, επομένως, ώριμες οι συνθήκες για σημαντικές αλλαγές. Η κατεύθυνση, όμως, και το περιεχόμενο των αλλαγών αυτών είναι ένα ζήτημα που χρειάζεται προσεκτικό σχεδιασμό, καθώς διχάζει τους ειδικούς επιστήμονες και την εκπαιδευτική κοινότητα.

Ως σχετικό με το θέμα της παρεχόμενης παιδείας στη Δ.Ε. συζητήθηκε το «Μείζον πρόγραμμα επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών», που συνέταξε το Τμήμα Επιμόρφωσης του Π.Ι. και το οποίο φιλοδοξεί να επιμορφώσει 150.000 εκπαιδευτικούς μέχρι το τέλος του 2013. Επισημάνθηκε ότι αποτελεί άσκηση επί χάρτου, διότι δεν λαμβάνει υπόψη του και αποσιωπά την υπάρχουσα κατάσταση ((α) παραπαιδεία που εξουδετερώνει το κύρος και τον καθοδηγητικό ρόλο του εκπαιδευτικού, (β) ουσιαστικά προσόντα των πτυχιούχων της Φιλολογίας στις παρούσες συνθήκες, (γ) είδος και ποιότητα των εξετάσεων του Α.Σ.Ε.Π.) με αποτέλεσμα να υπάρχει πλήρης σύγχυση στόχων στην ασκούμενη εκπαιδευτική πολιτική.

Συζητήθηκαν επίσης τα θέματα της απεξάρτησης της Δ. Ε. από την Πανεπιστημιακή και της αναβάθμισης του απολυτηρίου της Δ. Ε., ως αποδεικτικού ουσιαστικών σπουδών.

Σε ό,τι αφορά τις εισαγωγικές εξετάσεις στα Πανεπιστήμια, επιθυμούμε ένα σύστημα εισαγωγικών εξετάσεων το οποίο θα αξιολογεί τόσο τη γνώση όσο και την κριτική ικανότητα, ένα σύστημα που θα στηρίζεται περισσότερο στη δημιουργική αφομοίωση παρά στη μηχανική απομνημόνευση. Για παράδειγμα, τα μαθήματα των Αρχαίων Ελληνικών και των Λατινικών δεν θα πρέπει να εξετάζονται με βάση έναν πεπερασμένο αριθμό διδαγμένων κειμένων – κάτι που ευνοεί την αποστήθιση – αλλά η εξέτάσή τους θα πρέπει να στραφεί κυρίως στη μετάφραση και γλωσσική επεξεργασία ενός, ανάλογης δυσκολίας με τα διδαγμένα, αδίδακτου κειμένου. Με αυτόν τον τρόπο θα ελέγχεται πολύ καλύτερα η γλωσσική επάρκεια των υποψηφίων, μια προϋπόθεση απολύτως απαραίτητη για όποιον επιθυμεί να σπουδάσει φιλολογία. Ως προς τη νεοελληνική λογοτεχνία, η πρακτική που ακολουθείται, με την οποία οι υποψήφιοι εξετάζονται σε ελάχιστα κείμενα, αποβαίνει καταστρεπτική, αφού ενθαρρύνει τον ξύλινο λόγο, υπαγορεύοντας μονοσήμαντες ερμηνευτικές προσεγγίσεις.

Θεωρούμε απαραίτητο αυτές οι προϋποθέσεις να ελέγχονται από μια κεντρική αρχή, και τονίζουμε τον όρο προϋποθέσεις: δεν μας αρκεί ένας απλός αριθμός μονάδων. Όπως λειτουργεί σήμερα το σύστημα, οι υποψήφιοι κατανέμονται στα πανεπιστήμια σε μεγάλο βαθμό ανεξάρτητα από τις επιθυμίες τους και τις ικανότητές τους. Υποστηρίζουμε την εισαγωγή των φοιτητών σε Τμήματα όχι σε Σχολές, διότι, καταρχήν, ο τεράστιος αριθμός των εισαγομένων στο πρώτο έτος σε μια σχολή καθιστά απαγορευτική την κατάρτιση ενός προγράμματος σπουδών το οποίο θα προσφέρει στους φοιτητές ικανοποιητική εικόνα για το αντικείμενο σπουδών του κάθε επιμέρους Τμήματος της Σχολής. Εξάλλου κάθε Τμήμα θεραπεύει ένα συγκεκριμένο επιστημονικό αντικείμενο, αποτελεί τη βασική εκπαιδευτική και ερευνητική μονάδα του Πανεπιστημίου και είναι αυτό που μπορεί να καταρτίσει υπεύθυνα ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα σπουδών τετραετούς προοπτικής. Επιπλέον, η προετοιμασία που προτείνεται για τους μαθητές στη Δ.Ε. είναι τέτοια ώστε να έχουν την κρίση να επιλέξουν συνειδητά Τμήματα σπουδών και να έχουν την κατάρτιση να παρακολουθήσουν με επιτυχία το πρόγραμμα σπουδών των Τμημάτων αυτών.

Τέλος, αυτονόητη προϋπόθεση για κάποιον που θέλει να σπουδάσει ελληνική φιλολογία θεωρείται η γνώση της γλώσσας, τόσο της αρχαίας όσο και της νέας ελληνικής. Για το λόγο αυτό υποστηρίχθηκε η άποψη ότι ένα πρόγραμμα υποχρεωτικής ανάγνωσης ενός αριθμού βιβλίων (που δεν θα διδάσκονται αλλά θα εξετάζονται) στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση θα βοηθούσε αποτελεσματικά στη δημιουργία γλωσσικών αποθεμάτων στους μαθητές και μελλοντικούς φοιτητές, ώστε να βελτιωθεί αισθητά η γνώση της γλώσσας.

Ειδικότερα:

A. Αρχαία Ελληνικά

Στις ανακοινώσεις που συζητήσαν θέματα σχετιζόμενα με τα κλασικά γράμματα επισημάνθηκαν οι αδυναμίες του υπάρχοντος συστήματος τόσο σε επίπεδο Δευτεροβάθμιας όσο και σε επίπεδο Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης και έγιναν προτάσεις για τη βελτίωσή του. Ζητήθηκε η ενίσχυση των κλασικών γλωσσών, αρχαίας ελληνικής και λατινικής, στη Δ.Ε. ως βασικών ανθρωπιστικών μαθημάτων που προάγουν την κοινή ευρωπαϊκή συνείδηση και αποτρέπουν από φαινόμενα κοινωνικής παθογένειας.

α. Για το Γυμνάσιο προτείνεται: 1. Αλλαγή της φιλοσοφίας των Αναλυτικών Προγραμμάτων Σπουδών (Α. Π. Σ.) με επαναπροσδιορισμό των στόχων και των μεθόδων στην εξής κατεύθυνση: (1α) Να δημιουργηθεί Α. Π. Σ. *Ελληνικής Λογοτεχνίας* στο πλαίσιο των οποίων θα μπορεί να γίνει διάκριση μεταξύ (Α) *Αρχαίας Ελληνικής Λογοτεχνίας* (από μετάφραση) και (Β) *Νεοελληνικής Λογοτεχνίας*. (1β) Να σχεδιαστεί Α. Π. Σ. *Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας* και Α. Π. Σ. *Νέας Ελληνικής Γλώσσας*. 2. Στο πλαίσιο αυτό το μάθημα *Α. Ε. Γλώσσα* να αντιμετωπιστεί ως καθαρά γλωσσικό και να προβλεφθεί συστηματική βήμα-βήμα διδασκαλία της γλώσσας. Να προσδιοριστούν συγκεκριμένοι προς επίτευξη στόχοι για όλα τα επίπεδα του γλωσσικού συστήματος (μορφολογικό, συντακτικό, λεξιλογικό) και η διδασκαλία να υποστηριχθεί από διδακτικά εγχειρίδια αντίστοιχης φιλοσοφίας (αρχίζοντας με εύληπτα, εν ανάγκη πεπιοημένα,

κείμενα και προχωρώντας σταδιακά σε συνθετότερα διασκευασμένα και τελικά σε πρωτότυπα). 3. Εννοείται ότι η διδασκαλία της γλώσσας θα συνδυάζεται με τη διδασκαλία της ιστορίας και του πολιτισμού που θα γίνεται μέσα από μεταφράσεις αρχαίων κειμένων (Αρχαία Ελληνική Λογοτεχνία από μετάφραση), μέσα από το μάθημα της ιστορίας και από αναλύσεις αρχαιολογικών μνημείων και έργων τέχνης.

β. Για το Λύκειο προτείνεται: 1. Να διδάσκεται το μάθημα *Α. Ε. Γλώσσα και Γραμματεία* (από το πρωτότυπο) και να δίνεται σε όλους τους μαθητές η ευκαιρία να αξιοποιήσουν το βασικό, αλλά ουσιαστικό επίπεδο γνώσεων που κατέκτησαν στο Γυμνάσιο και να γευτούν την ποιότητα του λόγου και των ιδεών από το πρωτότυπο. Αυτό σημαίνει ότι πιθανή μετατροπή του μαθήματος των *Αρχαίων Ελληνικών* σε προαιρετικό μάθημα στο Λύκειο, όπως φημολογείται, όχι μόνο δεν θα επιτρέψει την ολοκλήρωση της κλασικής παιδείας των μαθητών, αλλά μάλλον θα την ακυρώσει πλήρως στην πράξη. Τι νόημα έχει να διδάσκεται κανείς τα πρώτα στοιχεία μιας γλώσσας αν αργότερα δεν πρόκειται να τα αξιοποιήσει; Το μάθημα, συνεπώς, πρέπει να διδάσκεται και στις τρεις τάξεις του Λυκείου Γενικής Παιδείας σε όλους τους μαθητές (θα μπορούσε εξ ανάγκης να εξαιρεθεί η Γ΄ Λυκείου, εφόσον αποφασιστεί να είναι τάξη εξειδίκευσης). 2. Να επαναπροσδιοριστούν μετά από προσεκτική μελέτη και ουσιαστική συζήτηση οι στόχοι και οι μέθοδοι διδασκαλίας, καθώς και τα κείμενα των αρχαίων συγγραφέων που θα διδάσκονται στο Λύκειο (πιο ενδιαφέρουσα επιλογή κειμένων).

Η διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών θα συμπληρώνεται και στο Λύκειο με μαθήματα ιστορίας και πολιτισμού. Με αυτόν τον τρόπο θα αντιληφθεί ο μαθητής ότι μια ολοκληρωμένη εικόνα του αρχαίου κόσμου προκύπτει από τη συνδυαστική μελέτη της γλώσσας, της λογοτεχνίας, της τέχνης και της ιστορίας.

Β. Λατινικά

Τα Λατινικά αποτελούν αναπόσπαστο μέρος των κλασικών γραμμάτων. Μπορεί κατά τη διδασκαλία τους να αξιοποιούνται και μέθοδοι εκμάθησης μιας ξένης γλώσσας αλλά δεν μπορούν σε καμία περίπτωση να αποκοπούν από το πολιτισμικό περιβάλλον τους και να ενταχθούν στο Λύκειο ως μια από τις ξένες γλώσσες και μάλιστα προαιρετική.

Το θέμα των Λατινικών έχει δύο όψεις: (α) η μία σχετίζεται με τη γλωσσική διδασκαλία που θα πρέπει να είναι υποχρεωτική σε δύο τουλάχιστον τάξεις για τους υποψηφίους της θεωρητικής κατεύθυνσης –όπως ισχύει και σήμερα. (β) Η άλλη είναι η όψη του ρωμαϊκού πολιτισμού, της λατινικής γραμματείας, της ρωμαϊκής ιστορίας, αντικείμενα που συμβάλλουν άμεσα όχι μόνο στη συμπλήρωση της εικόνας της αρχαιότητας, αλλά στην κατανόηση της ποιότητας και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του σημερινού μας πολιτισμού. Η ιστορία της Ρωμαϊκής περιόδου στην πραγματικότητα δεν διδάσκεται και έτσι ο μαθητής έχει απόλυτη άγνοια των σχετικών αντικειμένων. Το πρόβλημα αφορά όλους τους μαθητές της Δ. Ε. και πρέπει, επίσης, να αντιμετωπιστεί.

Γ. Νεοελληνική Γλώσσα

Η διδασκαλία της νεοελληνικής γλώσσας στοχεύει στην καλλιέργεια της αποτελεσματικής γλωσσικής επικοινωνίας του μαθητή και μετέπειτα ενεργού πολίτη σε διάφορες κοινωνικές περιστάσεις καθώς και στην ανάπτυξη του κριτικού γραμματισμού. Η επιδιωκόμενη υψηλού βαθμού γλωσσική επάρκεια από τους μαθητές του Λυκείου προϋποθέτει: α) τον ορθολογικό σχεδιασμό, συντονισμό και συνέπεια ανάμεσα στα

διάφορα επίπεδα εκπαίδευσης, β) την ύπαρξη σύγχρονων βιβλίων γραμματικής με μεταγλώσσα συμβατή με αυτή των εγχειριδίων, γ) εγχειρίδια με κειμενικά θέματα και επιλογές κειμένων με βιωματική και πρακτική σημασία, δ) ανάπτυξη γλωσσικών δεξιοτήτων σε όλα τα μαθήματα, ε) απαραίτητα κατάρτιση των εκπαιδευτικών για την επιστημονική γνώση και ανάλυση της γλώσσας μέσω του αντικειμένου της γλωσσολογίας.

Παρατηρείται ότι η εικόνα που παρουσιάζει ένας ενήλικας απόφοιτος λυκείου και μελλοντικός φιλόλογος ως προς την ενσυνείδητη χρήση της μητρικής του γλώσσας δεν είναι ικανοποιητική. Γλωσσικό έλλειμμα καταγράφεται στους ακόλουθους τομείς: α) ορθογραφία, β) δείκτες συνοχής κειμένου, γ) ακριβολογία, δ) σε συγγενή φωνολογικά τεμάχια (π.χ. *προσβάσιμος, προβιβάσιμος*), ε) σε μεταγλωσσικούς όρους που περιγράφουν γραμματικοσυντακτικά φαινόμενα. Άρα είναι αμφίβολη η συνειδητοποιημένη χρήση και η ορθή παραγωγή γραπτού, οργανωμένου λόγου από απόφοιτους Λυκείου.

Δ. Νεοελληνική Λογοτεχνία

Στις ανακοινώσεις Καθηγητών προερχόμενων από τον χώρο της νεοελληνικής φιλολογίας και της συγκριτικής φιλολογίας επισημάνθηκαν οι ανάγκες για τη θεώρηση της ελληνικής γραμματείας ως μέρους της ευρωπαϊκής, για την ένταξη της ειδικότητας του «φιλόλογου» στο ευρύτερο πλαίσιο των ολοένα και περισσότερο απαξιούμενων ανθρωπιστικών σπουδών και για τη διεύρυνση της οπτικής της φιλολογίας μέσα από τις πολιτισμικές σπουδές που μπορούν να λειτουργήσουν ως άξονας για τη μελέτη της Ελλάδας ως τμήματος της Ευρώπης. Ειδικότερα κατατέθηκε η πρόταση για την ένταξη της «Ιστορίας των Ιδεών» στον διδακτικό κορμό της Δ.Ε., κατά τέτοιο τρόπο ώστε το μάθημα να λειτουργήσει ως διεπιστημονική γέφυρα μεταξύ φιλολογίας και ιστορίας. Ο απώτερος στόχος αυτής της πρότασης είναι τα φιλολογικά μαθήματα να αποτελέσουν μια χρήσιμη γέφυρα για τον εμπλουτισμό της εγκύκλιας παιδείας, κυρίως σε ό,τι αφορά την ιστορία και την ιστορικότητα των ιδεών. Η επαφή με τα λογοτεχνικά κείμενα, όπως συνήθως πραγματοποιείται στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, δεν προτείνει βαθύτερη σύνδεση ούτε επιτρέπει δημιουργικότητα. Αν αυτό συνεχίσει να αναπαράγεται, σκοτώνουμε συστηματικά τη λογοτεχνία μας στο σχολείο.

Ε. Βυζαντινά – Λαογραφία

Οι ομιλητές οι προερχόμενοι από τον χώρο της βυζαντινής φιλολογίας και της λαογραφίας επισημαίνουν την ουσιαστική έλλειψη της διδασκαλίας των αντικειμένων αυτών στη Δ.Ε., μολονότι η μεσαιωνική ελληνική λογοτεχνία αλλά και ο λαϊκός πολιτισμός αποτελούν ουσιώδεις πλευρές της ελληνικής πολιτισμικής παράδοσης και θέματα σημαντικά για την αυτογνωσία του νεοέλληνα και τη γνώση της θέσης του στον σύγχρονο παγκοσμιοποιημένο πολιτισμό. Για να καλυφθεί το διαπιστούμενο κενό προτάθηκε η συμπερίληψη της διδασκαλίας τους στο πλαίσιο συναφών μαθημάτων.

II. «Επιστημονική συγκρότηση και παιδαγωγική κατάρτιση του Φιλολόγου»

Περνώντας στη φιλοσοφία, τη μεθοδολογία και το περιεχόμενο των φιλολογικών σπουδών στην Ανώτατη Εκπαίδευση, θέτουμε κατ' αρχάς το ερώτημα: τι προετοιμάζουν οι Φιλοσοφικές Σχολές, γυμνασιακούς δασκάλους ή ειδικευμένους επιστήμονες; Πιστεύουμε ότι πρόκειται για ψευδοδίλημμα: για να μπορεί ένας φιλόλογος να σταθεί

στην τάξη και να διδάξει ένα μάθημα με κριτικό και ενδιαφέροντα τρόπο, θα πρέπει να γνωρίζει πολύ περισσότερα από αυτά που προσφέρει το διδακτικό εγχειρίδιο του μαθήματος. Με αυτό το σκεπτικό, οι σπουδές που προσφέρονται στα Τμήματα Φιλολογίας είναι στραμμένες τόσο στη Δ.Ε. όσο και στην επιστημονική έρευνα και τα προγράμματα σπουδών των Τμημάτων συνεχώς εξελίσσονται. Τονίστηκε, πάντως, η ευαίσθητη σχέση ανάμεσα στα προγράμματα σπουδών των πανεπιστημιακών Τμημάτων Φιλολογίας και στη Δ.Ε.

Όσον αφορά τους αποφοίτους τους και μελλοντικούς καθηγητές της Δ.Ε. πρέπει να γίνει κατανοητό ότι:

α) τα Τμήματα Φιλολογίας δεν είναι επαγγελματικές σχολές παραγωγής καθηγητών Δ.Ε.· προσφέρουν πρώτιστα υψηλή επιστημονική επάρκεια και δυνατότητα επαγγελματικής σταδιοδρομίας, χωρίς να ετοιμάζουν αποκλειστικά καθηγητές Δ.Ε.,

β) η παιδαγωγική κατάρτιση έχει τον δικό της ουσιαστικό ρόλο στη διαμόρφωση του διδακτικά επαρκούς φιλόλογου. Βοηθάει τον φιλόλογο να μεταδώσει δημιουργικά τη γνώση, να μιλήσει τους μαθητές σε ενεργητικούς τρόπους μάθησης και συμπεριφοράς, να διαχειριστεί τους μαθητές ως μέλη της σχολικής τάξης και ως πρόσωπα, να προωθήσει ευέλικτες διαδικασίες ανάλογες με το επίπεδο ωριμότητας των μαθητών,

γ) σημαντικό ζητούμενο αποτελεί και η ενίσχυση της ιστορικής παιδείας του φιλόλογου. Υπάρχει αναπόσπαστη, διαλογική σχέση των επιστημονικών κλάδων της Φιλολογίας και της Ιστορίας, και απαιτείται να συνεχιστεί και να ενισχυθεί η στενή διδακτική συνεργασία του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας με το Τμήμα Φιλολογίας. Τα μαθήματα φιλολογίας και ιστορίας που λαμβάνουν αμοιβαίως οι φοιτητές των δύο Τμημάτων σχεδιάζονται με ιδιαίτερη προσοχή στα Νέα Προγράμματα Σπουδών,

δ) σημαντικό επίσης είναι να ενισχυθούν στα προγράμματα των Τμημάτων Φιλολογίας τα μαθήματα για το μύθο, τη θρησκεία και την αρχαία κοινωνία και τη σύνδεσή τους με τον ευρωπαϊκό πολιτισμό,

ε) είναι απαραίτητη η ουσιαστική εξοικείωση των νέων φιλόλογων με τη χρήση των νέων τεχνολογιών,

στ) η συστηματική παρακολούθηση των μαθημάτων από τους φοιτητές, η ενδεχομένως και τυπική αλλά κυρίως η ουσιαστική στήριξη της επιστημονικής συγκρότησης του φιλόλογου σε προαπαιτούμενες γνώσεις (με την επιτυχή εξέταση σε συγκεκριμένα μαθήματα υποδομής) σε συνδυασμό με ένα βελτιωμένο εξεταστικό σύστημα μπορούν να οδηγήσουν σε καλύτερα αποτελέσματα,

ζ) ο Έλληνας φιλόλογος ανταποκρίνεται θετικά στις προκλήσεις της παγκοσμιοποίησης με την προβολή και αξιοποίηση του γλωσσικού και πολιτισμικού του πλούτου μέσω ειδικών προγραμμάτων που απευθύνονται σε όλες τις σύγχρονες χώρες. Το πρόγραμμα Θ.Υ.Ε.Σ.Π.Α. του ΕΚΠΑ προσφέρει υψηλού επιπέδου μαθήματα ελληνικής γλώσσας. Επίσης πραγματοποιούνται από ειδικούς καθηγητές διαλέξεις ιστορικού και ευρύτερου πολιτιστικού περιεχομένου καθώς και διαλέξεις που αναφέρονται στα σοβαρά προβλήματα που απασχολούν τη χώρα μας. Τα μαθήματα του Προγράμματος παρακολουθούν διδάσκοντες και διδασκόμενοι Τμημάτων Ελληνικών Σπουδών ξένων πανεπιστημίων μερικοί από του οποίους είναι ελληνικής καταγωγής. Το Πρόγραμμα έχουν παρακολουθήσει ως τώρα πέντε χιλιάδες περίπου φοιτητές από εκατόν σαράντα πανεπιστήμια που ανήκουν σε εξήντα πέντε χώρες. Επίσης υπάρχει ειδικό Πρόγραμμα, ύστερα από συμφωνία με πέντε πανεπιστήμια της Αυστραλίας, για ελληνικής καταγωγής φοιτητές από τη χώρα αυτή. Η ελληνική γλώσσα διδάσκεται επίσης από το *Διδασκαλείο*

της Ν.Ε. Γλώσσας, όπου κάθε χρόνο φοιτούν χίλιοι πεντακόσιοι περίπου ξένοι μεταπτυχιακοί φοιτητές καθώς και υποψήφιοι φοιτητές των ελληνικών πανεπιστημίων.

Ειδικότερα:

A. Τμήματα Φιλολογίας και Πολιτεία

Τονίζεται η ανάγκη αξιοποίησης από την Πολιτεία της γνώσης και της πείρας των Φιλολογικών Τμημάτων για τη χάραξη της εκπαιδευτικής πολιτικής.

Προτείνεται η διεκδίκηση διαφοροποιημένου νομοθετικού πλαισίου για τα Φιλολογικά Τμήματα, λόγω των ιδιομορφιών του αντικειμένου. Όπως αναφέρθηκε, τα Τμήματα Φιλολογίας δεν είναι μονοδιάστατες επαγγελματικές σχολές· προσφέρουν ευρύτερη επιστημονική και επαγγελματική επάρκεια. Σημαντική μπορεί να είναι η συμβολή των φιλολόγων στη διαχείριση του πολιτισμού και αυτή η διάσταση, η οποία συνδέεται επίσης άμεσα με το ρόλο των Τμημάτων Φιλολογίας, καλό θα ήταν να τύχει προσοχής εκ μέρους της Πολιτείας.

Ζητείται ενίσχυση των κρατικών κονδυλίων για τις ανθρωπιστικές σπουδές, τις οποίες κατεξοχήν καλλιεργούν τα Τμήματα Φιλολογίας και γενικότερα οι Φιλοσοφικές Σχολές, κατανόηση του ιδιαίτερου χαρακτήρα και της σπουδαιότητας της βασικής έρευνας που διεξάγουν, δημιουργία υποδομών, και αλλαγή στη φιλοσοφία που διέπει τους σχεδιασμούς και τις εγκρίσεις – αξιολογήσεις των ερευνητικών προγραμμάτων. Στη φιλολογική έρευνα γίνεται όλο και ευρύτερη χρήση των νέων τεχνολογιών και υπάρχουν ηλεκτρονικά εργαλεία εξειδικευμένα, τα οποία είναι απαραίτητα για τον φιλόλογο που θα ασχοληθεί με την έρευνα και που θα διδάξει στο Νέο Σχολείο. Επίσης, ζητείται βελτίωση των εγκαταστάσεων και της διοικητικής οργάνωσης, αλλά, πρωτίστως αύξηση του διδακτικού προσωπικού των Φιλολογικών Τμημάτων, ώστε να παρέχεται η δυνατότητα διεξαγωγής μαθημάτων σε ολιγομελή τμήματα και πολλαπλασιασμού των μαθημάτων που θα έχουν τη μορφή σεμιναρίων.

Προτείνεται η διευκόλυνση της συνεργασίας Τμημάτων διαφορετικών ειδικοτήτων, τα οποία είναι δυνατόν να παράσχουν στα Τμήματα Φιλολογίας υλικοτεχνικές μελέτες χωρίς κόστος, μέσω διατμηματικών συνεργασιών στο πλαίσιο των προπτυχιακών σπουδών αλλά και της μεταπτυχιακής εκπόνησης εργασίας ειδίκευσης.

Η Πολιτεία πρέπει να συνειδητοποιήσει την απλή αρχή ότι υποεπένδυση στην Παιδεία προκαλεί αποτυχία της αγοράς· αποτυχία η οποία πλήττει την κοινωνία.

B. Κλασικές Σπουδές

Τα νέα προγράμματα σπουδών των Φιλολογικών Τμημάτων (με πιο πρόσφατο αυτό του Τμήματος Φιλολογίας του ΕΚΠΑ) έχουν δώσει νέα πνοή στα κλασικά γράμματα με τη φιλοσοφία που τα διέπει, τη μέθοδο η οποία ακολουθείται στην κατάρτισή τους, τα νέα αντικείμενα που εισάγουν και την ουσιαστική ενίσχυση της κλασικής φιλολογίας με εξειδικευμένα και ολοκληρωμένα μαθήματα αρχαίας ελληνικής θρησκείας, αρχαίας ελληνικής και ρωμαϊκής ιστορίας και αρχαιολογίας.

Προς αυτή την κατεύθυνση στις εισηγήσεις τονίσθηκαν ιδιαίτερα τα εξής:

- α) Έμφαση στη διδασκαλία της γλώσσας (κυρίως Αρχαία Ελληνικά και Λατινικά). Η διδασκαλία αυτή θα πρέπει να είναι εντατική στον πρώτο κύκλο σπουδών και να χωρίζονται οι φοιτητές σε ομάδες ανάλογα με το επίπεδο των γνώσεών τους.
- β) Μελέτη για εκπόνηση ειδικών συγγραμμάτων που θα στηρίζουν με πρωτότυπο τρόπο την ελληνική και τη λατινική λογοτεχνία ως πολιτιστικά αγαθά και θα απαλείψουν πλήρως την εικόνα της στυγνής χρησιμοθηρικής αποστήθισης μνημοτεχνικών κανόνων.
- γ) Προτεραιότητα στη διανομή εγχειριδίων γλωσσικών ασκήσεων και γραμματικής, γραμματολογιών και λεξικών, πολλά από τα οποία μπορούν και να ψηφιοποιηθούν. Τα υπόλοιπα συγγράμματα μπορούν να τα προμηθεύονται σε πολλαπλά αντίτυπα και οι Βιβλιοθήκες/Σπουδαστήρια.
- δ) Σύνδεση της ελληνικής και της λατινικής γλώσσας στο πλαίσιο της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης με τις παραγωγικές διαδικασίες, με άμεση την οργάνωση και υλοποίηση σχεδίου για τη διδασκαλία της αρχαίας ελληνικής και της λατινικής ως ξένων γλωσσών προς ενδιαφερομένους από όλον τον κόσμο, με έμφαση στις νέες αγορές πολιτισμού, όπως η Ασία.
- ε) Συστηματική οργάνωση και λειτουργία από τα κατά τόπους Πανεπιστήμια θερινών τμημάτων (summer schools) διδασκαλίας ανάλογων γνωστικών αντικειμένων για ενδιαφερομένους από όλο τον κόσμο.
- στ) Να συνεχιστεί η επιτυχής προσπάθεια αναβάθμισης του κύρους του Ελληνικού Πανεπιστημίου στις ειδικεύσεις των κλασικών γραμμάτων, η οργάνωση της βιβλιοθήκης, η σύνδεση με ερευνητικά κέντρα, οι συλλογικές εργασίες, η δραστική αναζήτηση χρηματοδοτούμενων ερευνητικών προγραμμάτων, η ουσιαστική αξιολόγηση, χωρίς απόκρυψη ή ωραιοποίηση στοιχείων, με στόχο την ενίσχυση και βελτίωση και όχι την «τιμωρία» των Ιδρυμάτων, η συστηματική συλλογή ετήσιων στατιστικών δεδομένων για την αξιολόγηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας από τους φοιτητές.
- ζ) Σημαντικό θα είναι να ιδρυθεί στην Ελλάδα ένα διεθνές Ινστιτούτο Κλασικών Σπουδών το οποίο θα μπορούσε να προκύψει από τη συντονισμένη διαπανεπιστημιακή λειτουργία μικρών ερευνητικών μονάδων στα Τμήματα Φιλολογίας της χώρας.

Γ. Γλωσσολογία

Ο Τομέας Γλωσσολογίας παρέχει τόσο σε προπτυχιακό όσο και σε μεταπτυχιακό επίπεδο ένα σύνολο μαθημάτων που σχετίζονται άμεσα με τη διδασκαλία της γλώσσας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Σε προπτυχιακό επίπεδο τα αντικείμενα της γλωσσολογίας εισάγουν και αναπτύσσουν βασικές έννοιες που είναι απαραίτητες για την κατανόηση της δομής και της λειτουργίας της γλώσσας, με έμφαση στη Νέα Ελληνική. Επιπλέον, προσφέρουν τις απαραίτητες γνώσεις για την κατανόηση του ρόλου και της λειτουργίας της γλώσσας στο κοινωνικό της περιβάλλον και στη δημιουργία και πρόσληψη προφορικών και γραπτών κειμένων. Εξειδικευμένα αντικείμενα ασχολούνται με πτυχές της γλωσσικής επικοινωνίας όπως η γλωσσική κατάκτηση, η ιστορική εξέλιξη των γλωσσών, οι γλωσσικές εφαρμογές στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές, αλλά και η διδακτική της γλώσσας.

Ειδικότερα στο ΕΚΠΑ, σε μεταπτυχιακό επίπεδο γίνεται περαιτέρω εμβάθυνση και επικέντρωση σε θεωρητικές και εφαρμοσμένες πτυχές της γλωσσολογίας, με έμφαση, μεταξύ άλλων, σε ζητήματα που προκύπτουν στη διδασκαλία της Ελληνικής ως πρώτης και δεύτερης/ξένης γλώσσας. Ιδιαίτερη μνεία θα πρέπει να γίνει στα εξειδικευμένα διατμηματικά μεταπτυχιακά προγράμματα του Τομέα Γλωσσολογίας που αφορούν τη

Διδασκαλία της Νέας Ελληνικής ως Ξένης Γλώσσας και τις υπολογιστικές εφαρμογές της γλωσσολογίας («Τεχνολογισσία»).

Δ . Νεοελληνική Φιλολογία

Λόγω των πολλών αντικειμένων που διδάσκουν οι φιλόλογοι στη Δ.Ε. πρέπει να διακρίνονται δύο κύκλοι σπουδών: της αρχαιότητας και της νεωτερικότητας. Στις τετραετείς σπουδές των φοιτητών σε μερικά Τμήματα Φιλολογίας καλύπτονται μεν και οι δύο παραπάνω κύκλοι ως προς τα βασικά μαθήματα, ως προς την εξειδίκευση όμως εξαντλητικά μόνον ο ένας. Εξεύρεση τρόπου, ώστε οι φοιτητές να εξειδικεύονται και στον δεύτερο κύκλο, εκείνο της νεωτερικότητας

Συζητήθηκε η ουσιαστική έννοια του προαπαιτούμενου σε συνδυασμό με την αποκατάσταση μιας τάξης στο πρόγραμμα σπουδών: εισαγωγικές παραδόσεις-εξειδικευμένες παραδόσεις, άμεσα εξαρτημένες από τις πρώτες-σεμινάρια.

Ειδικότερα:

- α) Έμφαση σε εξειδικευμένες παραδόσεις προσανατολισμένες στο έργο σημαντικών νεοελλήνων συγγραφέων και όχι σε παραδόσεις "πανοραμικού" τύπου.
- β) Προσοχή στην οργάνωση παραδόσεων και σεμιναρίων: σχεδιάγραμμα, βιβλιογραφία και παραδειγματικό υλικό.
- γ) Συγκρότηση φακέλου για κάθε παράδοση και σεμινάριο, ώστε να αποτελέσει για τον/την απόφοιτο του Τμήματος Φιλολογίας κίνητρο έρευνας και εμπάθουσας στη μελέτη της νεοελληνικής λογοτεχνίας.

Με αφετηρία την οργάνωση των μαθημάτων νεοελληνικής φιλολογίας στο Τμήμα Ελληνικής Φιλολογίας του Δ.Π.Θ. και τους στόχους που θέτουν οι διδάσκοντες, τόσο για τους ίδιους όσο και για τους φοιτητές τους, η σχετική ανακοίνωση εστίασε σε ορισμένα από τα κύρια προβλήματα που ανακύπτουν. Έγινε λόγος για την προσπάθεια που καταβάλλεται να ενεργοποιηθούν και να στραφούν οι φοιτητές από την παθητική αποδοχή της γνώσης προς την δημιουργική εκείνη στάση, που θα τους επιτρέψει να ανοίξουν δικούς τους δρόμους και να αποτολμήσουν αληθινή και προσωπική επαφή με την παιδεία, ειδικότερα με τα λογοτεχνικά κείμενα. Η ουσιαστική πρόταση παρουσίασε τρόπους με τους οποίους ίσως μπορεί να ενισχυθεί ο αγώνας μας ενάντια στην απαξίωση των ανθρωπιστικών σπουδών, απαξίωση την οποία βιώνουμε με ποικίλες μορφές στην καθημερινότητά μας. Τονίστηκε ότι χρειάζεται καινούρια ελευθερία, η οποία να ανοίγει στους μελλοντικούς φοιτητές τον πλούτο της νεοελληνικής παιδείας, πάντοτε όμως μέσα από σχήματα συνθετικά, ώστε να επιτυγχάνουμε βαθύτερη κατανόηση, σε σύνδεση με την άμεσα βιωμένη αλλά και την ιστορική πραγματικότητα. Η προτροπή ήταν να τολμήσουμε να θέσουμε πραγματικά υψηλές απαιτήσεις: οι νέοι μας μπορούν να ανταποκριθούν, αν καταφέρουμε να τους εμπνεύσουμε.

Ε. Βυζαντινή Φιλολογία – Λαογραφία

Από την πλευρά τους, τα πανεπιστήμια της χώρας έχουν αναγνωρίσει τη σημασία των αντικειμένων αυτών και τα καλλιεργούν συστηματικά. Η εξοικείωση όλων των μελλοντικών διδασκόντων φιλολογικών μαθημάτων με τους φιλολογικούς αυτούς κλάδους κρίνεται απαραίτητη για τη συνολικότερη συγκρότησή τους και την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση των θεμάτων ταυτότητας και ετερότητας που

ανακύπτουν διαρκώς. Οι θέσεις αυτές στηρίχτηκαν με αναλυτική παρουσίαση παραδειγμάτων.

ΣΤ. Νέες Τεχνολογίες

Η ουσιαστική εξοικείωση με τις νέες τεχνολογίες πρέπει να έχει μια σημαντική θέση στο νέο πρόγραμμα των φιλολογικών σπουδών. Η σχετική διδασκαλία μπορεί να κινηθεί γύρω από τρεις γενικούς άξονες. Ο πρώτος είναι η *ενημέρωση* των φοιτητών για τις διαθέσιμες παροχές και δυνατότητες των νέων τεχνολογιών που σχετίζονται με τον κλάδο μας, τόσο για την έρευνα όσο και για τη διδασκαλία· ο δεύτερος αφορά την *ανάπτυξη δεξιοτήτων* όσον αφορά την αξιολόγηση και χρήση του υλικού τόσο για την ατομική συνεχόμενη επιμόρφωση των φοιτητών όσο και για μια σειρά πλευρών της δικής τους διδασκαλίας στη Δ.Ε· ο τρίτος, τέλος, αφορά τη *διαμόρφωση της στάσης τους απέναντι στη λογοτεχνία*.

III. «Από το Τμήμα Φιλολογίας στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση –Α.Σ.Ε.Π.»

Ο Διαγωνισμός του Α.Σ.Ε.Π.

Από τότε που καθιερώθηκε μέχρι σήμερα έχει διαγράψει πλέον μια πορεία η οποία μας επιτρέπει να αποτιμήσουμε τις θετικές και τις αρνητικές πλευρές του. Αποτελεί κοινή διαπίστωση ότι ο τελικός απολογισμός δεν είναι θετικός. Ο διαγωνισμός πρέπει να αλλάξει και ως προς τα προαπαιτούμενα και ως προς το είδος και το περιεχόμενο της εξέτασης και ως προς τη μοριοδότηση και ως προς τη διαδικασία των προσλήψεων.

Α. Περιεχόμενο-κριτήρια αξιολόγησης-παιδαγωγική κατάρτιση

Ο **Κλάδος Φιλολόγων** είναι, τουλάχιστον μέχρι τώρα, αυτός που δίνει στη Μέση Εκπαίδευση τους Καθηγητές που καλύπτουν τον **μεγαλύτερο αριθμό μαθημάτων του αναλυτικού προγράμματος** των Γυμνασίων και των Λυκείων της χώρας.

Το Υπουργείο ετοιμάζει αλλαγές στον Α.Σ.Ε.Π., έχει προχωρήσει μάλιστα ήδη σε κάποιες τις οποίες προώθησε στο εσωτερικό πρόσφατων νομοθετικών ρυθμίσεων. Σε προβληματισμούς του τύπου: εξέταση στην επάρκεια της γνώσης των ειδικών αντικειμένων ή της παιδαγωγικής κατάρτισης ή των γενικών γνώσεων, οι θέσεις μας είναι οι εξής:

1) Κύριο κριτήριο για την αξιολόγηση του μελλοντικού καθηγητή των φιλολογικών μαθημάτων **πρέπει να είναι η επάρκειά του τελευταίου στη γνώση των ειδικών αντικειμένων** που θα διδάξει. Άλλωστε, σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία των επιτυχόντων του διαγωνισμού κατά τα προηγούμενα έτη, το μεγαλύτερο ποσοστό αποτυχίας εντοπίζεται στο γνωστικό αντικείμενο. Η εξέταση των ειδικών αντικειμένων είναι αναγκαία, αφού γίνεται επιλογή των καλύτερων από ένα μεγάλο αριθμό υποψηφίων. Πρέπει όμως **να αλλάξει ο τρόπος και το περιεχόμενο της εξέτασης αυτών των ειδικών αντικειμένων**.

2) Η **Παιδαγωγική Κατάρτιση** είναι απαραίτητη, αλλά πρέπει να έχει μόνο **επικουρικό ρόλο** στη θωράκιση του φιλόλογου. Η Παιδαγωγική Κατάρτιση, στο Τμήμα Φιλολογίας του ΕΚΠΑ, για παράδειγμα, τόσο στο παλαιότερο πρόγραμμα όσο και στο ισχύον, προσφέρεται στη διάρκεια της τετραετούς φοίτησης με ποικίλους τρόπους: α) με συγκεκριμένα μαθήματα παιδαγωγικής και ψυχολογίας, με τα οποία ο μελλοντικός φιλόλογος μυείται στις βασικές αρχές και ασκείται συστηματικά σε πρακτικό επίπεδο, β)

με την πρακτική άσκηση σε σχολεία της Δ.Ε., στο πλαίσιο μαθήματος διάρκειας ενός εξαμήνου, γ) με μαθήματα διδακτικής των αντικειμένων που εμπνέονται στην αρμοδιότητα του φιλόλογου της Δ.Ε., δ) με τα ίδια τα φιλολογικά μαθήματα, τα οποία τόσο με τη μεθοδολογία τους, όσο και το εύρος των προσεγγίσεων προσφέρουν στο νέο φιλόλογο ένα πρότυπο διδασκαλίας. Επομένως το παιδαγωγικό στοιχείο διαχέεται με πολλαπλούς τρόπους στο πρόγραμμα σπουδών του Τμήματος και οι νέοι φιλόλογοι αποκτούν επαρκώς τα παιδαγωγικά εφόδια που είναι απαραίτητα για τη μελλοντική διδασκαλία του ειδικού αντικειμένου στο οποίο ασκήθηκαν κατά τη φοίτησή τους. Η **πιστοποίηση της παιδαγωγικής επάρκειας** εμπεριέχεται στο ίδιο το πτυχίο του φιλόλογου. Οποιαδήποτε άλλη πιστοποίηση όχι απλώς περιττεύει, αλλά και αδικεί την εργασία που γίνεται ήδη στο Πανεπιστήμιο.

3) Οι **Γενικές Γνώσεις** είναι ασφαλώς απαραίτητες, αλλά με κανένα τρόπο **δεν μπορούν να αποτελέσουν** το κύριο, πολύ περισσότερο **το μοναδικό κριτήριο** για την επιλογή ενός υποψηφίου στο διαγωνισμό του Α.Σ.Ε.Π..

Β. Ποικιλομορφία των αποφοίτων στον Κλάδο ΠΕ 02 Φιλολόγων

Προτείνεται να ληφθεί υπόψη στον όποιο σχεδιασμό του Διαγωνισμού το θέμα της **ποικιλομορφίας των αποφοίτων** που συμμετέχουν στον διαγωνισμό του Α.Σ.Ε.Π. στον Κλάδο Φιλολόγων, ο οποίος σημειωτέον συνεχώς διογκώνεται με Τμήματα που προστίθενται σε αυτόν ενώ η γενική τάση στον Α.Σ.Ε.Π. είναι ακριβώς η αντίθετη. Ο Κλάδος ΠΕ 02 Φιλολόγων αποτελείται από Τμήματα που παρουσιάζουν σημαντικές μεταξύ τους διαφορές (στη φυσιογνωμία, στα προγράμματα Σπουδών στο επίπεδο των φοιτητών που εισάγονται σε αυτά). Για τον λόγο αυτό είναι απαραίτητο να επαναπροσδιοριστούν τα εξεταζόμενα μαθήματα στον Α.Σ.Ε.Π. και να ληφθεί υπόψη η προπτυχιακή και μεταπτυχιακή εξειδίκευση των υποψηφίων. Για παράδειγμα, υπάρχουν Τμήματα στα οποία δεν διδάσκονται τα Λατινικά. Είναι αυτονόητο ότι για να διδάξει κανείς τα Λατινικά στη Δ.Ε. πρέπει να εξεταστεί στο συγκεκριμένο μάθημα. Τα Λατινικά είναι, άλλωστε, και ένα από τα μαθήματα που εξετάζονται στη Θεωρητική Κατεύθυνση στις Πανελλήνιες Εξετάσεις.

Τα **Τμήματα Φιλολογίας** των Ελληνικών Πανεπιστημίων είναι αυτά που καλύπτουν με το πλέον ενισχυμένο Πρόγραμμα Σπουδών, και άρα τον αρτιότερο τρόπο, την πλειονότητα των φιλολογικών μαθημάτων που διδάσκονται στη Μέση Εκπαίδευση (έκθεση-έκφραση, νεοελληνική γλώσσα, νεοελληνική λογοτεχνία, αρχαία ελληνική γλώσσα, αρχαία ελληνικά κείμενα, αρχαία ελληνική γραμματεία [από μετάφραση], αγωγή προφορικού λόγου, λατινικά). Τα **Τμήματα Ιστορίας** έχουν αρτιότερο πρόγραμμα στο μάθημα της Ιστορίας και τα **Τμήματα ΦΠΨ** και **ΦΠ** στα μαθήματα παιδαγωγικών.

Στην ημερίδα έγιναν συγκεκριμένες επισημάνσεις και εναλλακτικές προτάσεις για έναν αντικειμενικό και δίκαιο σχεδιασμό του διαγωνισμού του Α.Σ.Ε.Π., με βάση όλα τα παραπάνω, που θα λαμβάνει υπόψη τόσο το θέμα της **πιστοποίησης της γνωστικής επάρκειας** όσο και τον παράγοντα της **παιδαγωγικής κατάρτισης**, και τις θέτει στη διάθεση των αρμοδίων.

Γ. Μοριοδότηση - Μεταπτυχιακοί τίτλοι

Ως εκ τούτου πρέπει να αποκατασταθεί μια **πιο δίκαιη μοριοδότηση** των υποψηφίων σε σχέση με τα ειδικά μαθήματα και το επικουρικό μάθημα των Παιδαγωγικών (παρατηρούνται πολλές αδικίες σε επίπεδο πτυχίου και κυρίως μεταπτυχιακών τίτλων). Στη σχετική με τα μεταπτυχιακά προγράμματα εισήγηση τονίστηκε ότι:

α) τα μεταπτυχιακά του Τμήματος Φιλολογίας του ΕΚΠΑ προσφέρουν **γνωστικά αντικείμενα υποδομής και εξειδίκευσης, που ανταποκρίνονται πλήρως στις απαιτήσεις όλων των φιλολογικών μαθημάτων της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και καλύπτουν όχι απλώς το γνωστικό αντικείμενο του κλάδου αλλά και τη διδακτική του**. Ειδικότερα, το μεταπτυχιακό διατμηματικό πρόγραμμα *Διδασκαλία της Νέας ελληνικής ως ξένης γλώσσας* παράγει εξειδικευμένους καθηγητές, οι οποίοι όμως δεν αξιοποιούνται κατάλληλα από την Πολιτεία στην προώθηση της ελληνικής γλώσσας. Είναι απαραίτητο να προβλεφθεί **ειδικός Διαγωνισμός του Α.Σ.Ε.Π. για τη στελέχωση των διαπολιτισμικών σχολείων**, με στόχο να αναπτυχθεί ένα εξατομικευμένο πρόγραμμα εκπαίδευσης από καταρτισμένους φιλόλογους για τους αλλοδαπούς μαθητές του ελληνικού σχολείου. Θα πρέπει να αναφερθεί ότι κάτι αντίστοιχο έχει γίνει με τη δημιουργία κλάδων Νηπιαγωγών και Δασκάλων Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, για τους οποίους με απόφαση του ΥΠΔΒΜΘ θα διενεργηθεί φέτος για πρώτη φορά Α.Σ.Ε.Π. στους εξειδικευμένους αυτούς κλάδους.

β) Οι κάτοχοι μεταπτυχιακών και διδακτορικών διπλωμάτων είναι άτομα υψηλής κατάρτισης και εξειδίκευσης, τα οποία μπορούν να καλύψουν τα αιτήματα και τις ανάγκες του σύγχρονου εκπαιδευτικού χώρου και η επιστημονική τους συγκρότηση να συμβάλει στην αναβάθμιση του σύγχρονου σχολείου. Η Πολιτεία δεν δείχνει μέχρι στιγμής πρόθυμη να εντάξει στο εκπαιδευτικό δυναμικό της τους ανθρώπους αυτούς. Ως οικονομικά κίνητρα δίδει ποσά που απαξιώνουν ουσιαστικά την ερευνητική κατάρτιση: το επίδομα μεταπτυχιακών σπουδών κυμαίνεται από 45 ευρώ για κατόχους μεταπτυχιακού διπλώματος έως 75 ευρώ για κατόχους διδακτορικού διπλώματος. Η πρόσφατη απόφαση του υπουργείου να διακόψει τη χορήγηση των εκπαιδευτικών αδειών για την εκπόνηση μεταπτυχιακών και διδακτορικών μελετών από τους εν ενεργεία εκπαιδευτικούς, αναστέλλοντας την ισχύ του προηγούμενου νόμου, στην ουσία περικόπτει το δικαίωμα των εκπαιδευτικών στην επιστημονική έρευνα που αφορά το δημόσιο σχολείο. Τέλος, η αρνητική εικόνα για την ένταξη εξειδικευμένων εκπαιδευτικών στη Δ.Ε. επιτείνεται με τους νέους όρους πρόσληψης των εκπαιδευτικών μέσω του διαγωνισμού του Α.Σ.Ε.Π..

γ) Παρατηρούνται σοβαρές αδυναμίες στα κριτήρια μοριοδότησης του διαγωνισμού του Α.Σ.Ε.Π. (παρουσιάστηκαν αναλυτικά στην ημερίδα). Αδικοιολόγητη πρόταξη των μεταπτυχιακών τίτλων στα παιδαγωγικά και όχι στα αντικείμενα της ειδικότητας και ενίσχυση των περιφερειακών τίτλων (δεύτερο πτυχίο σε άσχετο με την ειδικότητα αντικείμενο, ξένες γλώσσες, υπολογιστές) εις βάρος των μεταπτυχιακών. **Προτείνεται η εξίσωση στη μοριοδότηση όλων των μεταπτυχιακών τίτλων σπουδών και η επιπλέον ενίσχυσή τους σε σχέση με τα άλλα κριτήρια**. Αναπροσαρμογή του ίδιου του περιεχομένου των εξετάσεων του Α.Σ.Ε.Π., ώστε να διασφαλίζει ίσες ευκαιρίες σε όλους τους αποφοίτους, προβάδισμα στους πιο εξειδικευμένους και ουσιαστική παρά μηχανιστική αντίληψη της αξίας της παιδαγωγικής κατάρτισης.

Στην ημερίδα συζητήθηκε επίσης το **ΦΕΚ 71/19.5.10 τεύχος πρώτο** (που ρυθμίζει θέματα του Α.Σ.Ε.Π.). Τονίστηκε ότι παρουσιάζει ασάφειες και αντιμετωπίζει επιφανειακά το θέμα της παιδαγωγικής κατάρτισης με ισοπεδωτικές τάσεις.

Αναδείχτηκε, τέλος, η ανάγκη να γίνει μια πιο δίκαιη και αντικειμενική αντιμετώπιση του κριτηρίου της προϋπηρεσίας.